

جمعية خدمة المحتوى
الإسلامي باللغات

Làsuruman nàfaman silama ye

Bambara

بمباري

المُختَصَرُ المُفِيدُ لِلْمُسْلِمِ

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِجَمْعِيَّةِ خِدْمَةِ الْمُحْتَوى الإِسْلَامِيِّ بِاللُّغَاتِ

المُخْتَصَرُ الْمُفِيدُ لِلْمُسْلِمِ

Làsuruman nàfaman silama ye

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِجَمْعِيَّةِ خِدْمَةِ الْمُحْتَوَى الْإِسْلَامِيِّ بِاللُّغَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Làsuruman nàfaman silama ye

Ni ala tɔɔ ye duniya hinɛlabɔlen tìgì lahara
hinɛ kɛɛnkerɛnnen tìgì

Nɛbila

Tanu bɛ Ala ye duniya bɛɛ tìgi, seli ni kisi bɛ
Nabipumanw ni cidenw kuntigi kan,an ka
Nabipuman Mamadu an'a somɔɔw n'a
dijɛɔɔɔw bɛɛ,

O tɛmɛnen kɔ:

Ala ka nɛɛma kumbaba dɔ ye hadamaden kan a
k'a kɛ silama ye, k'a sàbàti a kan, ka baara kɛ n'a
kitiw n'a sariyaw ye. Ni gafe n kɔɔ, silama bɛ lasulu
dɔw kalan a ka diine bɛ tilen ni min ye, ni sira surun
ye min bɛ bangeli kɛ a ye ni diinebá n ɔw la; A ka
Ala dɔn bɛ jiidi n'o ye ,a n'a ka silamaya diine,a n'a
ka Nabipuman Mamadu kisi b'a ye; a bɛ Ala
kɔɔtalen bàto cɛn kan ani dɔnni.¹

Kodɔn min bɛ jɔnw danni na

Ala kɔɔtalen y'an dan kodɔnbá dɔ kaman, o y'a
kelen bàtoli de ye filanan t'a la, i n'a fɔ a ko sanuya
b'a ye:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

¹ lasulu: Bajū

{N ma jine ni adamaden dan foyi kama fo kà n bàto.} [Fipɛ suran : 56] O lapini: u k'a kelen kerɛnkerɛn ni bàto ye filanan t'a la. An ka baaraw ni lapiniw bɛɛ bɛ munumunu ni lapini n de kerɛfɛ ni duniya n kɔɔ, a ko sanuya b'a ye:

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾ فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿٥٧﴾﴾

{Yali aw b'a bìsìgi k'aw danna tulon de kama wa k'aw tɛ na segin Ala ma wa.

Ala kɔɔtala o ma màsa cinɛnman má teyi n'a le tɛ larusupuman tìgi.}

[Muminuw kofɔ suran: 115-116]

Ne ma ye Ala ye

Ala kɔɔtalen ko :

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٨﴾﴾

{Hee mɔɔɔw aw ye Ala bàto o min y'aw dan ani aw kɔɔɔw a dɔ la aw na siran a ɲɛ.} [Mìsì muso kofɔ suran 21].

Ala kɔɔtalen ko:

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...﴾

{A le de ye Ala ye bàtomá foyi tɛ yen ale kɔ...} [Fàrapɔɔkan suran: 22]

Ala kɔɔtalen ko:

(...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ)

{...Fen foyi tɛ i ko Ala a le de ye menni ni yeli màsa ye} [Nɔɔɔn Hakilinapini kofɔ suran: 11].

Ala de ye ne ni fen bɛɛ má ye,màsa,danni baa,garisɛɛ màsa, kow bɛɛ latigebaa.

Bàto kakan a le kelen de ye,má wɛɛ teyi a kɔ wa Ala wɛɛ teyi n'a le tɛ.

Tɔɔsanumanw bɛ a la ani mankututu kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ
a ye min sàbàti a yɛɛ la a ka Nabipuman fana y'a
sàbàti a la nɛɛma ni kisi b'a ye,dafalenya ni jà dan
seelen b'a la, Fen foyi tɛ i ko Ala a le de ye menni ni
yeli màsa ye.

A bɛ Ala tɔɔ sanumanw la:

Garisɛɛ di baa,hinɛ màsa,làtigɛ màsa ,màsàbá,
menni màsa,kisi màsa,yeli màsa,jigisɛɛ
màsa,dannibaa,màsa nɔɔɔn,wàsà màsa,ani yàfa
màsa.

Garisɛɛ màsa: jɔnw garisɛɛ dibaga,u dusukun
n'u farikolo sìgin bɛ o min kan.

Hinɛ màsa:hinɛfɛɛɛɛɛɛn bá tìgi o min ye fen bɛɛ
labɔ.

Latigɛ màsa: sé dafalen tìgi dɛɛ t'a sɔɔ wa
nàgasi t'a sɔɔ.

Màsàbá : o ye mankutuli de ye ni bonya ni sé
(karabalima) ni latigɛ mankututu ye,fen bɛɛ tìgi a
sàgo b'a la.

Menni màsa: o min bɛ Menta bɛɛ mɛn a dogolen

ni Bangelen,a b'a ka jɔnw ka weeleli me a n'u ka majigin a ye.

Kisi màsa:kisi ka bɔ nagasi bee ma ani bàna ni lebu

Yeli màsa:a ka yeli ye danfen bee labɔ hali n'a misenyara ka dɔgɔya,fenw ye baa,n'a dɔn baa,a kɔnɔko dɔn бага.

Jìgìsemè màsa: danfenw garisegɛ jɛnɛbɔbaa,u ka nàfaw dibaa,min y'a ka walidjuw kɔrɔta k'u ka kow nɔgɔya k'u wàsà.

Danbaa:fenw sɔrɔbaa n'u sindibaa k'a sɔrɔ a ma ke ni làdègèli ye min kɔnan.¹

Màsa nɔgɔman: min be jɔnw bonya ka hine u la k'u ka jɛnifenw d'u ma.

Wàsà màsa: min b'a ka jɔw wàsà ka bɔ u mào go be fen o fen na,wàsà be ke ni min ka demɛ ye ka bɔ a tàna ma,kari be ke n'a ye ka bɔ a tàna la.

Yàfa màsa: min b'a ka jɔnw tànga u ka baara juguw tɔrɔ ma, a t'u pankata n'a ye.

N ka nabijuman ye Mamadu de ye kisi ni nɛma b'a ye.

Ala kɔrɔtalen ko :

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾^(١٢٨)

¹ sindili: Fen min tu ma ke k'o ke.

{Tupa na ciden nana aw ma ka bɔ aw la aw tɔɔɔ kow b'a tɔɔɔ a ɕesirilen aw ka kow la hine ni hɛɛ caman do limaniyajɔnw ye.} [Tubi suran 128].

Ala kɔɔɔtalen ko :

{وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾}

{An ma e ci foyi kama fo hine danfenw ye.} [Nabijumanw kofɔ suran 107].

Mamadu ye hine nilen de ye nɛɛma ni kisi b'a ye:

Abudulahi den Mamadu min bɔra hasimi den abuduli mutalibi la.hasimi bɔra kurasiw la, kurasiw bɔra arabuw la.

A wolobá: wahabi denmuso Aminata,min ye sin d'a ma:halimatou saadiya,a ye muso tan ani kelen de furu kisi b'a ye,ka fatu ka kɔɔɔɔɔɔɔɔ tɔ a kun.

Den wolonwula de tun bɛ Nabijuman bolo,ɕɕ sàba muso naani,ɕɕw ye: alkasimou,abudulahi,ani iburahima,musow ye:zeyinabu,rokiya,umu kulusumu,ani Fatumata.

A ka yamaruyakan bàtoli bɛ waajibiya ani k'a ka kibaruyakanw tupatigiya ,k'i yɔɔɔmanjanya a ka bàlilifenw na ani a ye gennike ka bɔ minnu na, wa Ala ka na bàto ni fen ye fo a ye min ladàga.

A le ni Nabijuman temenenw bɛɛ ka cikan ye weeleli ye ka Ala kelen bàto filanan t'a la, Ala kɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ko:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾^(١)

{An ma ciden ci ka kɔn e nɛ f'an ye yilidon jìgì o kan k'a fɔ ko má wɛrɛ tɛ ye fɔ ne (Allah kɔ) a ye in bàto.}¹ [Nabipumanw kofɔ suran 25]

A le de ye Nabipumanw ni cidenw laban ye,i n'a fɔ Ala ko sanuya b'a ye:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾^(٢)

{ Kira Mamadu ma kɛ mɔgɔ si fá ye aw ka cɛw la n ka Ala ka ciden de do ani Nabipumanw laban Ala ye fɛnw bɛɛ dɔn baa ye.} [Jamakulu kofɔ suran 40].

Ala y'a ci ni silamaya diine ye ka taa mɔgɔ bɛɛ ma i n'a fɔ a b'a fɔ sanuya b'a ye:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾^(٣)

{An y'i ci ka taa mɔgɔw bɛɛ ma ka kɛ nisɔndiyalan ye ani bàabali kɛla, n ka mɔgɔw fan caman t'a dɔn.} [Sabai kabila kofɔ suran 28]

A ka hake belebele bɛ silama bɛɛ kan kisi b'a ye, a b'o la:

1-Limaniya a ka cidenya la ni k'a tunatigiya,a nana ni kitibá minnu ye k'o lu bonya,k'a labàto ka tugu a kɔ,Ala kɔɔtalen ko:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾^(٤)

¹ Yilidon:wayahu,Ala kumakan min bɛ jigin a kan

{ a tɛ kuma ni nín dijɛko ye.

A ka kumakan tɛ dɔwɛɛ ye fo yilidon ka bɔ Ala yɔɔɔ.} [Dolo kofɔ suran 3,4]¹

2-a kanunni diyagoyali ka tɛmɛ i yɛɛba kun kan an'i den ani danfen bɛɛ kisi b'a ye,o kanu bɛ tali kɛ kira bɛnsɛmalila a ka kandaya la an'a ka yamaruyakan bɛtoli la ,ani k'i yɔɔɔmanjanya a ka bɛlilifɛnw ani siranfen (gɛnnifɛnw) na.

3- a bonyani n'a dɛmɛni n'a mabonyani n'a kɔɔɔtali diyagoya la kisi b'a ye.

4- ka seli a kan kisi b'a ye: o y'a mɔ̀jɔ̀muli de ye kisi b'a ye, ani Aladeli a ye k'a kosumali kɔɔɔta k'a jiiidi bonya ni kɔɔɔta la, a ko kisi b'a ye:

(مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا).

(Ni min seli la ne kan siyen kelen Ala bɛ seli o kan siyen tan) Musilimu y'a mɔ̀filɛ.

5- balili ka bɔ dantɛmeli la a ka ko la, - kisi b'a ye, an'a bilali yɔɔɔla Ala m'a bila yɔɔɔmin,kira ye lɔ̀dili kɛ o la lɔ̀dili dan na seelen na, a ko kisi b'a ye:

(لَا تُظْرُونِي كَمَا أَظَرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ) رواه البخاري.

(Aw kana dan tɛmɛ ne ka ko la, i n'a fɔ nasaraw ye dantɛmɛ mariyama den ka ko la cogomin,ne y'Ala ka jɔ̀n de ye,aw y'a fɔ Ala ka jɔ̀,an'a ka ciden)

¹ Yilidon: wahayɔ

Bukari y'a màfile.

A b'a mankutuw la neema ni kisi b'a ye:

Tupafo,hine,makari,sabali,cefaryina,bonya,jogon
uma,tillennenyay,yeremajigin,yafa.

Kuranasanuman ye ne má kumakan ye.

Ala kɔɔɔtalen ko:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا﴾

{Yaa aw mɔɔɔw dalilu nana aw ma ka bɔ aw má
yɔɔɔ w'a ye nɔɔɔɔ Bangelen jìgìn aw ye.} [Musow
kofoli suran: 174].

Kuranasanuman ye Ala kɔɔɔtalen kumakan ye a
kumana ni min ye hakika la,a y'a jìgìn a ka
Nabijuman Mamadu kan kisi b'a ye a ka
hadamadenw bɔ dibi la k'u bila nɔɔɔɔ la ni k'u kanda
k'u bila sira tilenen kan, Ni min y'a kalan o bɛ bàràji
caman sɔɔɔ,wa ni min ye baara kɛ n'a ka kanda ye o
ye sira tilenen ta. A minena masuudu den na Ala
dijena a ma,a ko: kira ko neema ni kisi b'a ye:

(مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ
﴿الْم﴾ حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلَا مٌ حَرْفٌ، وَمِمْ حَرْفٌ).

(ni mɔɔɔ min ye siginiden kelen kalan Ala ka
gafe la pumanya kelen bɛ o ye, kelen o bɛ caaya ka
kɛ tan ye, n ta fɔ alifu laa mimu k'olu ye siginin kelen
ye, nka alifu ye siginiden ye lamu ye siginiden ye wa
mimu fana ye siginiden ye) Tirimizi y'a màfile.

Ala y'a tanga falenni ni yeɛma ma k'a kɛ kabako

duumelen ye ka se kiyama don ma, a ko sanuya b'a ye:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

{Anw de ye kurana n jìgì wa anw de b'a tanga.}
[Hijiri dúngew kofoli suran 9] Ni mɔgo min ko nakasi be kurana la wal'a yelemana o ye Ala kɔɔtalen nkalontigiya a n'a ka ciden kisi b'a ye wa a bɔra silamaya la.

Kuranasanuman n' be tɔlike gafekɔɔw kɔɔw kow la,ani jiidili Alako pinini la ani ninkun jokow la .minnu nana a kɔɔw tupa la a y'olu tupatigiya,gafe te sɔɔ Ala kɔɔtalen bolo bi don n' na ko tɔgukan ka ke o kɔ ni k'a sanuya ka bɔto ke n'a kalanni ye,ani ka baara ke n'a ye;fo n'a kera Kuranasanuman ye.

Ne ka diine ye silamaya diine ye

Diine sigiyɔɔ ma ye sɔba de ye: silamaya ,limaniya, numan ya.

Sigiyɔɔ ma folɔ: silama ya

Silamaya :o ye: k'i kolon Ala ye n'a kelenya ye, k'a kerengeren bɔto la,k'i baari ka bɔ filaninkafɔya n'a dúngew la.¹

Silamaya jɔsenw

A ko neema ni kisi b'a ye:

﴿يُنَبِّئُ الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ

¹ Bàarili: ka fen toyi wala k'i yɔɔmanjanya a la.

الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ).

(Silamaya jɔra fɛn duuru kan, seereya ka fɔ má foyi tɛ yen fo Ala wa kira y'a ka ciden ye.ka seli jɔ ka jaka di,ka Sunkalo Sun,ka taa bɔ Ala ka so la) Ben kera hadisa nin kan

Silamaya jɔsenw ye bàto waajibiyalen de ye silama bɛɛ kan,mɔgɔ ka silamaya tɛ dàfa f'a k'o waajibiyali denganiya k'a kɛ;k'a d'a kan silamaya jɔlen do a kan, o de la a weelela ko silamaya jɔsenw jɔsen olu de ye:

Jɔsen fɔlɔ: má si tɛ yen fo Ala Mamadu y'a ka ciden ye.

Ala kɔɔtalen ko:

{فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...}

{i k'a dɔn bàto maa foyi tɛ yen fo ala...} [Mamadu kofɔ Suran 19].

Ala kɔɔtalen ko tuguni:

{لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ}

{بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ}

{Tupa na ciden nana aw ma ka b'aw la aw tɔɔɔ kow b'a tɔɔɔ a ɛsirilen aw ka kow la hine ni here caman do limaniyajɔnw ye.} [Tubi suran 128].

Má si tɛ yen fo Ala o kɔɔ: bàtomá foyi tɛ yen tupa na fo Ala.

N' bɛ seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye o kɔɔ

ye : a ka yamaruyakan la bàtoli ye, an'a ka kibaruyakanw tupatigiyali, k'i yɔɔɔmanjanya ka bɔ fɛn na a ye an fatani ani kà an bàaba ka bɔ min nu la,wa ala kana bàto ni fɛn ye fo a ye min dàga.¹

Jɔsen filana: seli jɔli

Ala kɔɔɔtalen ko :

{...وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ...}

{...Aw ye seli jɔ...} [Mìsì muso kofɔ suran 110].

Seli jɔli bɛ kɛ Ala kɔɔɔtalen y'a fɔ cogo mi na ani kira y'an ladonniya cogo min kisi b'a ye.

Jɔsen sabanan: ka jaka di.

Ala kɔɔɔtalen ko :

{...وَأَتُوا الزَّكَاةَ...}

{...Aw ye jaka di...} [Mìsì muso kofɔ suran 110].

Ala kɔɔɔtalen ye jaka faridaya de ka silama ka limaniya centigiya kɔɔɔbɔ,ani barikada a má ye a ye nɛɛma min di a ma ka bɔ nafolo nɛɛma la, ani demɛ fantanw ni màgopininaw ye.

Jaka dili o bɛ kɛ n'a dili de ye a dùngew ma.

Waajibi de do nàfolo la n'a sera hake kɛɛnkerɛnnen dɔ ma,a bɛ di mɔgɔ suguya segin ma Ala y'u fɔ kurana kɔɔɔ,fànta ni misikinɛw b'u la.

A dili bɛ hine ni makari de yiran,ani silama jogo n'a ka nafolo sanuyali, ani fàntaw ni misikinɛw

¹ a ye min dàga : a ye minnu kɛ sariya ye ko Ala bɛ bàto o cogoya la.

ninkun diƴe li, kanu ni balimaya juru banbali silamasigidamɔɔw ni ɲɔɔnce, o de la silama numan, o be numan bo a la a ninkun nisɔndiyalen n'a dili ye, mɔɔ wɛre ka nisɔndiya min b'a la o baara kɔsɔn.

Nafolo Jaka hake ye 2.5 % nàfɔlo m̀aralen na ka bo sanu ni warije la ani nàfɔlo warimuguw la, ani jàgomine min bila la sani ni feere ni tɔɔɲini kɔsɔn; n'a sɔɔɔ sera hake kerɛnkerɛnnen dɔ ma ka san kelen dafalen tɛmɛ a kan.

I n'a fɔ jaka be wajibiya ni hake kerɛnkerɛnnen dɔ sɔɔli ye dɔ bolo bagan marataw la,(ɲɔɔmɛ ni Misi,sanga ni bà)n'a y'a sɔɔ u be sàɔ fanba ke dugukolo kàn fenw dunni na , k'a sɔɔ u tigi m'u ladumuni.

O cogoya la min be bo dugukolo la jaka be waajibiya olu la,i n'a fɔ sanudagaw dugukolo kɔɔ-o ye fɔlɔmɔɔw ka nafolo datugulen min sɔɔ la dugukolo kɔɔ -o cogoya la i n'a fɔ kisɛmafenw ni yiridenw ani d̀anmanfenw n'a sera hake kerɛnkerɛnnen dɔ ma.¹

ɲɔsɛn naaninan: sunkalo sunni.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

¹ Sanudaga: nafolo kesu dogolen tugukolo kɔɔ.

{Hee aw mɔɔw minnu limaniya la Sun diyagoyara aw kan i n'a fɔ a diyagoyara manton temenenw kan cogo min a dɔ la aw na siran Ala ne.}
[Misi muso kofɔ suran 110].

Sunkalo ye: kalo kɔntɔnnan de ye kira ka taamali jate la, kalo bonyanen don silamaw fe,jɔɔɔ kerɛkerɛnnen b'a la ka bɔ san kalo tɔw la ,a kalo bee sunni ye silamaya jɔsenduuru dɔ ye.

Sunkalo sunni o ye: Ala kɔɔtalen batoli de ye k'i yere mine ka bɔ dumuni ni jimi ni kafɔɔɔɔɔ ma,a ni sun ciyen fen tɔw, k'a damine fajirikenɛ cili la ka taa se tile binni ma sunkalo kalo barikama n tile bee kɔɔ.

Jɔsenduuru nan:ka taa bɔ Ala ka lahorɔmaso la.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿...وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا...﴾

{...Ala ka so hijili waajibiyara mɔɔw kan Ala ye, n'a sé kera mɔɔ min ye...} [Imurana ka denbaya kofɔ suran97].

Hiji be ke n'a sé kera mɔɔ min ye,siyen kelen si kɔɔ, o ye(hiji):Ala ka so ni lahorɔma yɔɔw lapininin ye makan kɔɔ bato kerɛkerɛnnen dɔ keli kama sanga kerɛkerɛnnen dɔ kɔɔ,kira hijira kisi b'a ye Nabipuman dɔw hijira ka kɔn a ne, Ala ye iburahima yamaruya kisi b'a ye ka mɔɔw weele ka taa hiji ma,i n'a fɔ Ala kɔɔtalen y'o lakalen

Kuranasanuman kɔnɔ, a ko:

﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾﴾

{Mɔgɔw Weele ka taa hiji ma u bɛna u sen na ani
nɔgɔmɛw kan u bɛ na sirajanw bɛɛ fɛ.}

[Hiji suran: 27]

Sigiɔɔma filanan:limaniya

Limaniya:o de ye ka sɔn,ani tupatigiyali jɔnjɔn,
ani sɔnni dafalen Ala n'a kira ye fɛn wo fɛn
yamaruya ka limaniya olu la,ani kolonni dogo ni
bange la,o ye dusukun ka tupatigiyali de ye,ani
dusukunnasiri min bɛ tali kɛ dusukun baara la ,ani
sɔnfun ka baaraw, o la a bɛ tali kɛ diine baara bɛɛ
la,a bɛ jiidi ni bɔto ye a bɛ nagasi ni Ala sɔsɔ ye.

Limaniya jɔsenw

Kira pininkara limaniya la kisi b'a ye a ko:

﴿أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرٌ
وَشَرٌّ﴾.

(i ka limaniya Ala la, an'a ka meɛkɛw, an'a ka
gafew, an'a ka cidenw, ani donlaban, i ka limaniya
fana latige la a hɛɛɛma ni hɛɛɛtan.››

Limaniya jɔsenw, o ye dusukunna bɔtow de ye
min waajibiyalen silama bɛɛ kan,mɔgɔ ka silamaya
tɛ dafa n'o dusukunnasiri ninnu tɛ,ani ka baara kɛ
ka kɛɛɛ n'o ye,o de la a weelela ko limaniya jɔsen,
danfara min b'a ni silamaya jɔsenw cɛ: o ye

silamaya jɔsenw ye kenekan baaraw de ye mɔɔɔ b'a ke n'a sunfunw ye,i n'a fɔ seereya fila fɔli , ani seli ni jaka,limaniya jɔsen o ye dusukun baaraw de ye hadamaden b'o ke ni dusukun ye Misalila: limaniya Ala ni meɛɛkew ni gafew ni cidenw la.¹

Jɔsen fɔlɔ: limaniya Ala la

Ala kɔɔɔtalen ko:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ...﴾

{I kan dɔn limaniyajɔnw ye de minnu limaniyala Ala la...} [Nɔɔɔ kofɔ suran 62].

An bɛ limaniya ko Ala bɛ yen,an b'a ka kelenya dusukunnasiri a ka mäsàya ni Alaya la an'a tɔɔɔw na mankutuw,limaniya Ala la o bɛ tali ke ko nato nunuw na :

- Limaniya ko Ala bɛ yen sanuya b'a ye.

-Limaniya a ka mäsàya la sanuya b'a ye, ani k'a dɔn k'a le de ye fɛnw bɛɛ tigi ye a n'a Danba n'a garisɛge baa an'a kow labɛnba.

-Limaniya a ka Alaya la sanuya b'a ye,ani ko bàto ka kan a kelen de ye filanan t'a la foyi la,o dɔ de ye i n'a fɔ seli,duwawu,dáfalenni,kantigeli,dɛmɛɛpini , tangapini,ani bàto tɔw bɛɛ

Limaniya a tɔɔɔ sanumanw n'a mankutuw kɔɔɔtalenw na a ye min sàbàti a yɛɛ la wali kira ye min sàbàti à la kisi b'a ye,ani kerunni a ye min kerun

¹ Sunfun:farikolo

ka b'a yeƐ ma wali kira ye min kerun ka bɔ a la kisi b'a ye, ani k'a dɔn ka tɔgɔw n'a mankutuw sera dafalen ya ni nà dan na, Fɛn foyi tɛ i ko a le, a le de ye mɛnni ni yeli màsa ye.

Jɔsen filana: limaniya melekew la.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَى أَجْنَحَةٍ مَّتَنًى
وُثُلَاتٍ وَرُبَاعٍ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

{Tanu bɛ Ala ye sankolo ni dugukolo sindibaa min ye melekew kɛ cidenw ye kaman fila fila sàba sàba naani naani tigiw do a bɛ fàràli kɛ danfenw kan cogo min y'a diya i ka dɔn Ala kera kow bɛɛ latige baa ye.}¹ [Sindili (Danni) Suran: 1].

An bɛ limaniya ka fɔ melekew ye ko dogolenw do ye, ani ko Ala ka jɔnw de do a y'u dan ka bɔ nɔɔɔ la, a y'u kolon k'u kɛ bàtokɛlaw ye a ye.

Danfen baw de do, mɔɔ si t'u fanga n'u hake dɔn fo Ala kɔɔtalen, mankutu ni tɔgɔ ni baara b'u kelenkelen bɛɛ la Ala y'u kɛɛnkɛɛn n'o ye, jibirila b'o la kisi b'a ye yilidon ko sɛmɛnen b'a le la, a bɛ bɔ n'a ye Ala yɔɔɔ ka taa Ala ka cidenw ma.

Jɔsen sabanan :limaniya gafew la.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ﴾

¹ sindi: ka fɛ dilan min jɔɔɔn ma dilan ka kɔn.

وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

{Aw y'a fɔ an limaniya la Ala la ani min jìgìna an
kan ani min jìgìna iburahima kan ani isimaila ni
Isiaka ni Yakuba n'a denw ani min dira Musa ni Isa
ma ani min dira Nabipumanw ma ka b'u má yɔrɔ an
t'u si bɔ ɲɔgɔnna wa anw ye kolonbaa ye Ala ye.}
[Mìsì muso kofɔ suran 136].

An bɛ limaniya ko Ala kɔrɔtalen ye gafew jìgìn a
ka cidenw kan, dalilu do duniya bɛɛ kan, siratilenen
do a baaralaw kan.

U b'u la dɔnniya kodɔn na n'a ye k'u sanuya.¹

Wa Ala sanuya b'a ye, a y'a ka Nabipuman
Mamadu ci kisi b'a ye ka taa mɔgɔw bɛɛ ma, a ka
sariya ye sariyatemenenw bɛɛ nɔnabila, a ye kurana
sanuman kɛ seereya ye gafe jìgìnen tɔw ye k'u falen
n'a ye, Ala ye kurana sanuman n' tangali sɛmɛ a yɛɛ
la ka bɔ falenni ni yɛlɛmali bɛɛ ma, Ala kɔrɔtalen ko:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩١﴾﴾

{Anw de ye kurana jìgì wa anw de b'a tanga.}
[Hijiri dúngew kofɔli suran 9] Ka d'a kan kurana
sanuman ye Ala ka gafe laban ye ka taa
hadamadenw ma, wa kira Mamadu ye ciden laban
ye nɛɛma ni kisi b'a ye, wa silamaya diine de ye Ala

¹ K'u sanuya: ka bɔ filaninkafɔya la wali Ala sɔsɔ.

dipɛna ni min ye mɔɔw ye, ka see kiyamadon
ma,Ala kɔɔtalen ko:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ...﴾

{I ka dɔn diine Ala yɔɔ o ye silamaya de ye...}

[Imurana somɔɔw kofɔ suran: 19]

Sanfɛ gafe minnu fɔra Ala bolo kurana kɔɔ o ye:¹

Kuranasanuman:a y'o jìgìn a ka Nabijuman
Mamadu kan nɛɛma ni kisi b'a ye.

Tawurata: a y'o jìgìn a ka Nabijuman Musa kan
kisi b'a ye.

Linjila: Ala y'o jìgìn a ka Nabijuman Isa kan kisi
b'a ye.²

Jabura :Ala y'o jìgìn a ka Nabijuman dawuda kan
kisi b'a ye.

Ibrahim ka gafe : Ala y'o jìgìn a ka Nabijuman
iburahima kan kisi b'a ye.

Jɔsen naaninan: limaniya cidenw na.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

{An ye ciden dɔ ci mɔnton bɛɛ ma k'u ka Ala bàto
ka alatànw to yen...} [Didenw kofɔ suran 36].

An limaniyalen k'Ala ye cidenw ci a ka danfɛnw
ma u b'u weele ka taa Ala kelen bàtoli ma filanan t'a
la, a ni Ala tàna minnu bɛ bàto ka olu to yen.

¹ sanfɛ gafe: gafe minnu jìgina ka bɔ Ala yɔɔ.

² Linjila: Bibulu tubabukan na.

Wa o cidenw bee ye mɔgow de ye,cɛw do ,Ala ka jɔnw fana do , tupatigiw do minnu tupatigiyala. Alape siranye jɔnw do Danaya mɔgow do,kandalaw do u kandalen do ,Ala y'u deme ni kabakow ye min b'u ka tupatigiya yira ,ani ko Ala y'u ci ni min ye u y'a bee lase,ani k'u bee tu be tupa bangelen kan,ani kanda Bangelen.

U folomɔgow ni labanmɔgow ka weeleli ben na jɔgonma diine lasulu la,n'o ye Ala Kelenbantiya ye sebaaya bee tigi bātola ani sina kebaaliya a la.

Jɔsen duurunan: limaniya kiyama don na.

Ala kɔɔtalen ko :

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ

اللَّهِ حَدِيثًا﴾ (AV)

{A le de ye Ala ye má foyi te yen f'a le,a b'aw farajɔgonkan ka taa kiyama kenekan sika t'a la jɔn de ka kuma ye tupa ye ka teme Ala ta kan}. [Musow kofoli suran 87].

An be limaniya don laban na,o ye kiyamadon de ye dɔwere te min kɔ,fen wo fen be tali ke a la an be limaniya o la,Ala y'an kibaruya ni min ye a ka gafesanuman kɔnɔ sebaaya bee tigi,wali a ka Nabijuman y'an baro ni min ye kisi b'a ye,i n'a fo mɔgo fatuli ani kununi ni taali kiyama keke kan,ani soronadonni ni baaraw sumalan ni fese fese,ani alijana ni tasma, a n'o jɔgonnaw min be tali ke don

laban na.

**Ƴsen wɔɔɔnan: ka limaniya latige hɛɛɛma
n'a tɔɔɔman na.**

Ala kɔɔɔtalen ko :

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿١٩﴾)

{An ye fɛn bɛɛ lajɛnlen dan ni latige de ye.} [Kalo kofɔ suran 49].

An bɛ limaniya latige hɛɛɛma n'a tɔɔɔman bɛɛ la,Ala kɔɔɔtalen ka latige de don danfɛnw ye, a ka dɔnni bolila min kan ka kɔɔɔ, w'a ye tɔlikɛ a ka kodɔn na,Fɛn wo fɛn bɛ hadamaden sɔɔɔ ni duniya n kɔɔɔ o bɛɛ be Ala ka dɔnni n'a ka latige n'a ka lapini kɔɔɔ, a kelen do filanan t'a la sanuya b'a ye ,wa o latige ninnu sɛbɛnɛn ka kɔn mɔɔɔw danni jɛ, lapini ni sàgoya bɛ mɔɔɔw ye,wa mɔɔɔ y'a ka kɛwale kɛ baa ye hakika jɛ ma;n ka o sii tɛ bɔ Ala ka dɔnni n'a ka lapini n'a sàgo kɔɔɔ.

Limaniya latige la o sigilen bɛ sigiyɔɔɔma naani kan, o ye:

A fɔɔɔ: limaniya Ala ka dɔnni yiriwali labɔlen ma.

A filana: ka limaniya ko Ala ye fɛn bɛɛ sɛbɛn minnu bɛ na kɛ ka se fo kiyama jɔ don na.

A sabanan : limaniya Ala ka latige kelen la a n'a ka sé dafalen,min y'a diya o bɛ kɛ min m'a diya o tɛ kɛ.

A naaninan: limaniya ko Ala de ye fɛn bɛɛ dan,dɛmɛbaa t'a la a ka danni na.

Sigiyarɔma sabanan: numanya.

Numanya, o ye: i ka Ala bàto i n'a f'i je b'a la,n'i je t'a la a le je b'i la. Ala kɔɔtalen ko:

(إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾)

{I ka don Ala be alapesiranye jonw nɔfe ani numankelaw.} [Didenw kofɔ suran 128].

Sanuya

Ala kɔɔtalen ko :

(...إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

{...I ka don Ala be tuubikelaw fe a be sanuyabagaw fe} [Misi muso kofɔ suran 22].

A ko neema ni kisi b'a ye:

(مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ).

(Ni mago min ye ne ka ni seliji n jɔgon ta o kɔfe ka jɔkofila seli a m'a yere nin bàroyongonya Ala be yafa a ka jurumu temenen man)¹ Bukari y'a màfile.

Seli kɔje bonyani do ye Ala ye sanuya ke sariya ye ka kon a je,k'a ke a keneyali sarati fana ye, seli dayelelan de do,a fusamanciya somi b'a keli negedon dusukun na, kira ko kisi b'a ye :

(الْظُّهُورُ سَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ)

¹ a m'a yere nin bàroyongonya : o kɔɔ a hakili b'a ka seli fe.

تَمَلَّانِ - أَوْ تَمَلَّأْ - مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ، أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَايِعَ نَفْسِهِ فَمُعْتِقُهَا، أَوْ مُوْبِقُهَا).

Sanuya ye limaniya tilance ye, Alihamudulilahi be sumalan fa, Subuhanalahi ni Ailihamudulilahi fila be san ni dugu ce fa, Seli ye mɔɔɔ ye, Sarakati ye dalilu ye, Sabali ye yelen ye, Kurana ye dalilu ye i ye wali i ka, Mɔɔɔ be ye soli ka wilila ye k'a yerekun feere, k'a yere kanhɔɔnya wali ka yere pankata.¹ Musilimu y'a mɔfile.

Kira ko tugunni neema ni kisi b'a ye:

(مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ).

(Ni mɔɔɔ min ye seliji ta ka ja, o jùrùmu be bɔ a farikolo la f'a be b'a sɔnniw dùmàla fe) Musilimu y'a mɔfile.

Jɔn be taa a má ma a sanuyalen sanuya lakodɔnnen na ni seliji ye, a ni gansan ma ni nin bàto ninnu keli ye, a paniya jelen Ala ye, a tugunɔɔnyali la kira ka kanda ye kisi b'a ye.

Selijita be wajibiya ko minnu na:

1- seli suku be bakurubafɔlila a kera farida ye wali nafila.

2- alikaba munumununi.

¹ Ka yere kanhɔɔnya : o kɔɔ ka Ala bàto ka kisi wali k'a sɔsɔ ka pankata.

3- kurana magarɔɔɔnyali.

N be seliji tà n' be n' kò ni ji sanuman ye:

Ji sanuman o ye ji fɛn wo fɛn jìgìna ka bɔ sanfɛ wal'a poyira ka bɔ dugukolo kɔɔ k'a to a cogoya kɔɔ kan, wa a mankutu sàba dɔlakelen ma yelɛma, n'o ye: a ye ja, a timiya, a an'a kasa ; ni fɛnw ye fɛn minnu be ji nɔɔ.

Seliji.

Paarape 1- ɲaniya, a bɔyɔɔ ye dusukun ye, ɲaniya kɔɔ: dusukun banbali ka bàto ke gereli bolo ma Ala la.

Paarape 2: n b'a fɔ n'i Ala tɔɔ ye.

Paarape 3: tɛgefila koli, siyen sàba.

Paarape 4: damuguri, siyen sàba.

damuguri ye: ji donni de ye da la k'a kucukucu,o kɔfɛ k'a bɔ.

Paarape 5:ji fooroli k'a dɔn nunna k'a bɔ siyen sàba,ji fooroli: o ye ji samali de ye ni ninakili ye ka see nun dan na.

A boli o ye:nunji n'a ɲɔɔɔnnaw minnu be nun kɔɔ k'o bɔ ni ninakili ye.

Paarape 6: ɲɛda koli siyen sàba.

ɲɛda dan:

ɲɛda ye: ɲɛsini be dɔn ni min ye

A hake kerɛfɛla(pɛnpɛrɛn)la : ka bɔ tulo la ka see tulo ma.

A janya hake: kunkolosi falenyɔɔ lada la, ka taa see bɔnbɔn ma o lu ni ɲɔɔɔncɛ.

Fen wo fen be Neda fe a koli be tali ke o la, ka bo si manganinw la, ani karafesi ani tulo ni karafesi ni jɔɔɔn ce.

Bayadu o ye: karafesi ni tulo ni jɔɔɔnce de ye.

Isaru o ye: si min be kolobolen na, a jɛsilen tulosɔɔɔɔɔɔ ma a be teme ka taa kunkolo la, a ni min jìgìna a la ka see tulowo ma.

O cogoyala jɛdakoli be tali ke bɔnbɔnsicaman bangelen bee la ani min be fàra a kan ka jìgìn.

Paarape 7: tɛgefila koli k'a damine tɛgedenkoniw kunkolo la ka see nɔngɔn kuru ma, siyen sàba.

Nɔngɔnkurufila be don farida tɛgekoli kɔnɔna la.

Paarape 8: kunkolo bee māsàli ni tɛgefila ye ka fàrà tulo fila kan siyen kelen.

A b'a damine kunkolo damine la ka see tɔn ma o kɔfe ka segin n'a ye.

A b'a tɛgedengɔnikɔrilan fila do a tulokɔɔ,ka tɛgedengɔninkunbaba bila tulofara kɔfe;a be tulo kɔkanna ni kɔnɔna dosi ten.¹

Paarape 9: sen fila koli k'a ta sendenkɔninw daminela ka taa alikaba kuru la,siyen sàba, alikabakuru be don fàridasenko la.

Alikabakuru fila ye: kolobangelenfila min be genekala dùgùma.

Paarape 10: sunna do silama kan a k'a fɔ seliji kɔfe "N be seereya k'a fɔ ma si teyi fɔ Ala, a kelen do

¹ tɛgedengɔnikɔrilan: yiralan

jɛɲɔŋɔn t'a la, n' be seereya k'a fɔ kira Mamadu y'a ka ciden ye a ka jɔn do, Ala n' kɛ tuubibaaw cɛla,i ka n' kɛ sanuyabaaw cɛla" kira ka kuma kosɔn nɛɛma ni kisi b'a ye:(ni mɔŋɔ min ye seliji tɔ ka jɛ; o kɔfɛ a ko: N' be seereya k'a fɔ ma si teyi fɔ Ala, a kelen do jɛɲɔŋɔn t'a la, n' be seereya ka fɔ kira Mamadu y'a ka ciden ye a ka jɔn do, Ala n' kɛ tuubibaaw cɛla,i ka n' kɛ sanuyabaaw cɛla, alijana dondasegin bɛɛ be dayɛle o ye, min y'a diya a bɛ don o kɔnɔ) tirimizi y'a mɔfilɛ.

Seliji bɛ tiyen ni fen ninnu ye:

1- bɔta sirafila dɔlakelen fɛ,i n'a fɔ jɔlɔmine ani banakɔtaa, fiyen, lɔwaji,maziyu ji.¹

2- hakili taali ni sunɔŋɔ kologirin ye,wali kirinni,wali suli,wali fɔ.

3- fɛnw wo fɛn bɛ koli wajibiya i n'a fɔ jɔnɔba, lɔdajoli,ani bangejoli.

Ni mɔŋɔ tilala mɔŋɔpɛla, nɔŋɔ taali bɛ wajibiya a kan ni ji sanuman ye o de ka fusa,wali ji tɔna nɔŋɔ bɛ se ka cɛ ni min ye,i n'a fɔ farakuru ni furabulu ni fini o n'a jɔŋɔnnaw,a k'a kɛ dɔsiko jɛlen sɔba ye wali min ka can n'o ye ani fɛn jɛlen dɔ min dɔgɔlen.

Senmɔdon ni Senmɔdongɔlɔman sɔsali.²

Ni Senmɔdon wali Senmɔdongoloman donna a fila bɛ se ka sɔsa ka sɔɔ a ma se senfila kolima, ni sarati dɔw ye, o filɛ :

¹ Maziyu ji: ji min bɛ bɔ ni dɔmun ye miri kɔfɛ.

² Senmɔdon: sɔseti tubabukan nan.

1- u ka don sanuyadafalen kɔfɛ ka bɔ nɔɔɔ fitini ni kunbaba la.

2- u sanuyalen ka kɛ u kana kɛ u nɔɔɔlen do.

3- sùsali ka kɛ waati dansigilen kɔɔɔ.

4- u ka kɛ halalaw ye, u kana kɛ suyennen ye wali bɔɔsilen.¹

Senmàdongòloman o ye: min bɛ don sen na k'a bɔ gòlògirinma n'a ɲɔɔɔnnaw la,u ɲɔɔɔnna dɔ bɛ se ka kɛ sàmàra min bɛ alikabakurufila datugu. Senmadonfila ye: ɲɔɔɔ bɛ min don a sen na ka bɔ fini n'a ɲɔɔɔnnaw la,u ɲɔɔɔnna dɔ ye min bɛ weele ko sarabu(se madon nɔɔɔniya dɔ don).

senmadongòloman sùsali kodɔn :Kodɔn min bɛ senmadongòloman sùsali la o ye nɔɔɔya ni fɛgɛya de ye silamaw kan, senmadongoloman bɔli bɛ geleya minnu ma wali senmadon ani senfila koli, kɛrɛnkɛrɛnnya la fonɛɛ ni nɛnɛjuguman waati, ani taama sira kan.

Sùsali waati: sigibaa: tilekelen ni sukelen,(lɛri 24). Taamaden: tilesàba n'a su(lɛri 72).²

Sùsali waati bɛ damine senmadon wali senmadongòloman sùsali ko fɔlɔ nɔɔɔ kɔ fɛ.

senmadongòloman wali senmadon sùsali cogo:

1- i bɛ tɛgɛfila ɲigin.

¹ Ka bɔsi diyagoyala.

² sùsali waati : o kɔɔ ko tuma min dansigilen do sùsali la n'a man kan ka tɛmɛ o kan.

sigibaa : min tɛ taama sira kan o de ko do.

2- i be tēgeteme sen sanfe(ka bɔ sendenkɔninw na ka se genekala damine ma).

3- kinisen be sùsa ni kinitēge ye numansen be sùsa ni numantēge ye.

Sùsali tijeŋenw: 1- min be koli wajibiya.2- sùsali waati temeli.

Kòli.

Ni ce wali mùso ye kafonɔɔɔnya ke hali n'u ma ji ye,wali u ye ji ye k'u to u je la wali sunɔɔ; koli wajibiya la u fila kan yaasa u ka se ka seli wali sanuya be wajibiya fen min na, O cogoya la ni mùso sanuyara ka bɔ làdajoli ni bangejoli la koli be waajibiya a fila la yani a ka seli wali sanuya be wajibiya min na.

Koli kecogo be ke tàn:

Silama k'a Fan bee labɔ ni ji ye o kera sira fen wo fen fe, a be ten damugurili ni ji fooroli n'a bɔli nunkɔɔ o b'a la , n'a y'a farikolo labɔ ni ji ye nɔɔ kunbaba be taa,wa sanuya dafara.

Cogoyawere be yen min dafalen, o ye kira tun be min ke kisi b'a ye, o be tàn:

1- nɔɔwilili ɲaniya tali.

2- bisimilahi fɔ, ani tēge koli siyen sàba,o kɔfe lebu koli.

3- seliji Dafalen tali i n'a fɔ silama be seliji ta cogoya min n'a be seli.

4- ji bɔnni kunkolo kan siyen sàba, a b'a kunsigi kɔrɔla pigin n'o ye.

5- farikolo fan bæ laboli ni ji ye, a b'a damine ka kininfe kaman ko o kɔfe numan, a b'a tereke ni tegefila ye yaasa ji ka see farikolo fan bæ ma.

Ninnu keli be haramuya jànbato ma f'a ka ko:

1- seli.

2- alikaba munumunu ni.

3- sìgili Mìsìrì kɔnɔ, a be se ka teme k'a sɔrɔ a ma sìgi.

4- kurana maganɔgɔnyali

5- kurana kalan.

Tayamamu:¹

Ni silama ma ji sɔrɔ a b'a yere sanuya ni min ye wali a ma se k'a labaara Bàna n'a ɲɔgɔnna dɔw kama, wa a siranna seli waati ka n'a dàn, a be tayamamu ke ni bɔgɔ ye.

O ke cogo ye a ka dugukolo gosi n'a tege fila ye siyen kelen o kɔfe k'a ɲɛda n'a tegekan dɔrɔn dosi n'o ye. A sàrati ye bɔgɔ ka sanuya.

Tayamamu be tiyen ni nin kopɛw ye:

1- tayamamu be tiyen ni fen ye, seliji be tilen ni min ye.

2- ni ji sɔrɔla ka kɔn bàto damineli ɲɛ tayamamu kera min kosɔn.

Seli

Ala ye seli waatiduuru fàridaya silama kan su ni tile kɔnɔ olu ye: fajiri ni selifana ni lansara ni fitiri

¹ Tayamamu : seliji nɔnabili ni bɔgɔ ye ni cogoya kerɛnkerennen dɔ ye.

ni saafɔ ye.

Làben seli kosɔn

Ni seli waati donna silama b'a yere sanuya ka bɔ nɔgɔmisen ni kunbaba la,ni nɔgɔ kunbaba y'a sɔrɔ.

Nɔgɔkunbaba ye:koli be waajibiya silama kan min na.

Nɔgɔmisen ye: seliji tàli be waajibiya min na.

Silama be seli ni finisanuman ye yɔrɔsanuman na min nɔgɔlen tɛ, a lebu tàngalen.

Silama b'a yere masiri ni fini ye min bennen seli waati la, wa a b'a yere fàrikolo datugu n'a ye, a tɛ ben silama ka fɛn bange min be bàra ni kunberekuru ni nɔgɔnce seli la.

A be waajibiya muso k'a fanbɛɛ datugu seli la f'a nɛda ni tɛgɛkanfila.

Silama tɛ kuman fɔ seli la min kɛrenkɛrenne tɛ seli ye ,a be alimami lamɛn,a t'a jɛnkɛn seli la, n'a ma se ka seli kumaka kɛrenkɛrennenw tanga a be Ala kosuma ka subahanalayi fɔ kɛ f'a ka taa tila seli la, wa seli kɛcogo kàlanni n'a kumadenw be waajibiya a kan teliya la.¹

Yasa an ka seli numan kɛ,ni Ala ka dɪɲɛ ye,an be ni paarapɛ ninnu taama k'a màtàrafa :

paarapɛ¹:farida min bɛna seli o ɲaniyali, o tà yɔrɔ ye dusukun de ye.

Ni n ye n seliji ta,n be n nɛ sin kɔrɔn ma,ka seli n

¹ subahanalayi fɔ: Ala Sanuyamadali

jɔlen ni n fanga be s'o la

paarape 2: n be n tɛgefila kɔrɔta kaman kuntelen na la k'a fɔ: (Alahu akubaru) n ɲaniyatàtɔ ka don seli la.¹

Paarape 3: n be dayeleli duwawu kalan min fɔra,
O de ye:

(سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ).

(sanuya b'i ye ne ma a ni tanu, i tɔɔ sera barika dan na, i ka sé kɔrɔtala, ma si tɛ yen n'e tɛ).

Paarape 4: n be tàngapini Ala fe ka bɔ Sitana tɔɔɔ ma, n b'a fɔ:

(أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ).

(nbe tanga pini Ala fe ka bɔ sitane dangalen tɔɔɔ ma).

Paarape 5: n be fatiha kalan seli jɔɔ beɛ la, o ye:²

(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ① الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ② مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ③ إِيَّاكَ نَعْبُدُ
وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ④ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑤ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ
الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑥).

{Tànu be Ala ye danfen beɛ lajelen má*
Duniya hine labɔlen tigi lahara hine
kerenkerennen tigi*
Sàradon màsa*}

¹ (Alahu akubaru): Ala ka bon

² Fatiha: dayelelan

An bε e Ala de bàto an bε tanga jini e Ala de fε *
An kanda k'an bila sira tilenen kan*

I ye nεεma kε sira min mɔgow kan i dimina
minnu kɔrɔ ani minnu filila olu ta kote.}

O kɔfε n b'a fɔ: (Amin), o kɔrɔ:Ala k'a jaabi.

Min mana nɔgɔya n ma kurana la fatiha kɔfε n b'o
kalan jɔɔ fɔlɔ ni filanan dɔrɔn la seli bεε la, waajibi
tε, n ka bàràji caman b'a keli la.

Paarapε6: n b'a fɔ: (Alahu akubaru) o kɔfε n bε n
biri ka n tεgefila cεbɔlen da n kunberekun na fo n kɔ
ka tilen,o kɔfε n b'a fɔ kunberekunmine la:(Sanuya
bε n má ye min ka bon) siyen sàba.

Paarapε7:n b'a fɔ n wulitɔ ka bɔ
kunberekunmine la:(Ala ye mɔgɔ lamine min y'a
barikada)n tεge kɔrɔtalen kamakun kuntelena la,

Ni n farikolo tilenna n jɔlen n b'a fɔ :(ne má tànu
b'i ye).

Paarapε8: n b'a fɔ:(Alahu akubaru) n bε sujudu
kε n tεgefila ni n kunberekunfila kan,ani n senfila ni
n ten ni n nun,n b'a fɔ tenturu la:(subahana rabiya
al aala) siyen sàba.¹

Paarapε9 :n b'a fɔ (Alahu akubaru) n wuli tɔ ka
bɔ tenturu la fo n kɔ ka tilen n sigilen n numansen
kan n kinisen turulen dùgùma, n b'a fɔ:(rabi
igifirili)siyen sàba.²

¹ subahana rabiya al aala:sanuya bε ne má ye min kɔrɔtalendo

² rabi igifirili:Ala yàfa n ma

Paarape10: n b'a fɔ:(Alahu akubaru)ka n ten turu tuguni tenturufɔlɔ ɲɔɔɲna la.

Paarape11: n b'a fɔ n wulitɔla ka bɔ tenturu la:(Alahu akubaru) fo n ka tilen n jɔlen,n bɛ seli jɔ tɔw kɛ ten i n'a fɔ n ye fɔlɔ kɛ cogoya min na.

Selifana ni lansara ni fitiri ni saafoseli Jɔfilanan kɔfɛ,n bɛ n sɪgi ka tasahudufɔlɔ kalan,o ye:¹

(التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ).

(Atahiyatu lilahi,wa salawatu wa tayibatu, a salamu aleyika ayuha nabiyu wa rahamatu lahi wa barakatuhu, a salamu aleyina,wa ala ibadi lahi salihina, asihadu an la ilaha ila lahu,wa asihadu ana Muhamadane abuduhu wa rasuluhu).*² O kɔfɛ n bɛ wili jɔsabanana na.

Selibɛɛ Jɔlaban kɔfɛ n bɛ sɪgi ka tasahudulaban kalan, o ye:

(التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ

¹ tasahud: seereya kumakan

² *(bonyaw ni seliwu ni jumanw bɛɛ b'e Ala de ye,kisi b'i kan yaa e ciden ani Ala ka hine n'a ka barika, kisi bɛ anw kan ani Ala ka jɔn jumanw, n bɛ seereya ka fɔ mǎ foyi tɛ yen fo ala, n bɛ seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye a ka jɔn do.)

وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ).

(bonyaw ni seliw ni pumanw bæ b'e Ala de ye, kisi b'i kan yaa e ciden ani Ala ka hine n'a ka barika, kisi bæ anw kan ani Ala ka jon pumanw, n bæ seereya ka fɔ má foyi te yen fo ala, n bæ seereya ko Mamadu y'a ka ciden ye a ka jon do, ne má seli mamadu n'a somɔɔw kan, i n'a fɔ i seli la Birahima n'a somɔɔw kan cogo min na, i ye màsa tanunen ni màsaba ye, ne má barika don mamadu n'a somɔɔw la, i n'a fɔ i ye barika don burahima la, an'a somɔɔw i ye màsa tanunen ni màsaba ye).

Paarape 12:0 kɔfɛ n bæ salamu bila n kini fɛ k'a fɔ: (asalamu aleyikum wa rahamatu lahi) o kɔfɛ ka salamu bila numan fɛ k'a fɔ: (asalamu aleyikum wa rahamatu lahi) n bɔtɔla ɲaniyali ka bɔ seli la, n bæ ke o la mɔɔɔ ye min ye seli dafa ko puman.¹

Silamamuso ka suturafini

Ala kɔɔtalen ko :

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

{Yaa e Nabipuman a f'i musow n'i den musow ye ani limaniyajɔn musow k'u ka u ka suturafini sàma ka jigini, u bæ don o de la u tɛ tɔɔɔ, Ala kera yàfa ni

¹ asalamu aleyikum wa rahamatu lahi: (Ala ka kisi n'a ka hine b'aw kan)

hine màsa ye.} [Jamakulu kofɔ suran 59].

Ala ye suturafini waajibiya silame muso kan a n'a lebu suturali n'a fàrikolo bɛɛ ka bɔ walicɛw ma n'a ka dugu laadala finiw ye, a tɛ bɛn a ye a ka suturafini bɔ fo n'a kera a cɛ jɛkɔɔɔ ani minnu tɛ se k'a furu olu jɛkɔɔɔ,olu ye:(a fá (a mɔkɛ) ka yɛlɛn sanfɛ,an'a den ka jigin dɔ̀gùma,a bɛnɔgɔw n'a tɛnɛmusow n'a balimaw n'a balima cɛmanw ni musomanw denw,a n'a bá furucɛ,a n'a furucɛfá ka yɛlɛn sanfɛ,an'a cɛ denw ka jigin dɔ̀gùma,an'a balima min sɔɔɔla sin na, an'a ye muso min sin min o furucɛ,wa sin dili bɛ fɛn bàli dɔ̀nbe bɛ min bàli.)

Silamamusow b'i hakilito sariyasɛn dɔw la a ka fini dɔ̀nta la.

A fɔlɔ: farikolo bɛɛ labɔli.

A filanan: a kana kɛ a bɛ min don k'a yɛrɛ masiri ni walicɛw bɛ yɛn.

A sabanan :a kana fɛkɛya farikolo bɛ ye a fɛ.

A naaninan : a kɔɔɔ ka fɛrɛ a kana dɔgɔya farikolo fandɔ bɛ se ka mankutu.

A duurunan: latikolonkasa kana kɛ a la n'a bɛ tɛmɛ walicɛw jɛkɔɔɔ k'u b'a sumaduman sɔmin sɔɔɔ.

A wɔɔɔɔnan : a kana bɔ cɛw ka fini fɛ.

A wolonwulanan:muso minnu tɛ silama ye a kana bɔ olu ka selifini n'u ka bàtofini fɛ.

A seginna : a kana kɛ tɔgɔpinifini ye.

A bε limaniyajɔn mankutu la

Ala kortalen ko :

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٦﴾﴾

{I ka dɔn muminuw ye mɔgɔ de ye ni Ala
kosumala u dusukun bɛ sira wa ni Ala ka hayaw
kalanna u kan dɔ bɛ fara u ka limaniya kan wa u b'u
jìgìsɛmɛ Ala de la.} {Kɛlɛtɔnɔ kofɔ suran :2}

- tunafola don a ka baro la a te nkalon tige.
- a b'a ka benkan ni lahidukan tanga.

A te danteme fonkɔpɔgɔya tuma la.

- a be danayafen la segin.
- a be fen kanu a balima silama ye a be min kanu

a γεγε γε.

- mǎgɔ́bá don
- a be ɲumanya ke mǎgɔw ye.
- a be sinji tugu.

- a be diye ni Ala ka latige ye, a b'a barikada
nagoya tuma la ka sabali geleya tuma la.

- a bε mankutu ni maloya ye.
- a bε hine danfenw la.

A dusukun jẹlen do ka bɔ kɔniyali ma,a sunfunw
jẹlen dantemeli ma magwere kan.

- a be yàfa mɔ̀gɔw ma.
- a tɛ ɡɔrɔkɔnafolo dun a t'a la baara.
- a tɛ jɛneya kɛ.

- a tɛ dɔlɔ min.

- a b'a sigijɔɔɔn bonya

- a tɛ tɔɔɔni kɛ wa a tɛ janfa kɛ.

A tɛ suyɛnni kɛ w'a tɛ namara kɛ.

- bangebaabonyana don,hali ni silamaw tɛ,a b'u kan labàto puman sira kan.

- A b'a denw la mɔ bonya kan,a b'u yamaruya ni sariya waajibiya fɛnw ye,a b'u fatani kojugu ni haramukow ma.

-minnu tɛ silama ye a t'a ka kɛwale bonfɛɔɔgoya olu ta ma, u ka diinɛ kow ni ladala kow la, o min kɛra u lakodɔnlan ni u taamasien ye.

- a bɛ tuubi ka taa Ala ma ka yàfa deli a ka dafabaliya n'a jùrùmu na.

sariyasen nàfamanbá dɔw silama ka dusukunnasiri la.

01 Ala y'an má ye bàtoma si tɛ yen f'a kelen,má wɛrɛ tɛ yen a kɔ bàtoma wɛrɛ tɛ yen n'a le tɛ,foyi t'a ɔɔɔɔna ye , fɛn foyi t'a kɛɛɛ,menni ni yeeli màsa don.

02 Ala kɔɔɔtalen bɛ sankolo kɔɔɔtalen na min b'a ka danfɛnw bɛɛ sanfɛ sanuya b'a ye,a n'u tɛ kelen ye, a ka kɔɔɔta dafalen do sira bɛɛ fɛ,a yɛrɛ kɔɔɔtali, latigɛ kɔɔɔtali, karabali kɔɔɔtali.sanuya b'a ye a ka sé ye fɛn bɛɛ labɔ.

03 Ala ye min sàbàti a yɛrɛ ye wali a ka ciden ye min sàbàti a la - kisi b'a ye- an b'o sàbàti,ka bɔ tɔɔɔw

ni mankutuw la,a ye min gen ka bo a yere la wali a ka ciden ye min gen ka bo a la an b'o gen.

04 Ala korotalen be duwawuw jaabi,a be mogow mago jenabo,fen bee y'a ta ye,foyi te toro ni nafa ke fo n'a kera a le ye.hadamaden te ja a ko je komikokelen hake la,a te ben silama k'i jasin fen were ma min te Ala korotalen ye, o kera batononniya wononniya ye, i n'a fo duwawu ni seli ni dafalenni ni kantigeli ani siran ni nata ni jigiseme o n'a jognnaw batodogolen ni Bangelen na.

ni mogow wo mogow ye batodo ke Alatana ye o tigi filaninkafyara Ala ma.

05 jurumu la belebele ni jurumukumbabaw la kumbaba o ye do farali ye Ala kan,ni mogow min sara filaninkafya kan Ala ye alijana haramuya o kan wa a laban yoro ye tsuma ye,o ye jurumu de ye Ala te min yafa jon ye n'a sara a kan.

06 Ala ka jon ye min je a tun te se k'o soro, a ye min soro a tun te se k'o je, limaniyajon ka kan ka limaniya Ala ka kee ta n'a ka latige ma, ani ka dije Ala ka latigew ma, k'a ma fo k'a walepumandon lahalaya bee kan.

07 kira Mamadu y'an ka ciden ye kisi b'a ye, danfenw la fusamanci do ani Nabipumanw laban, a le de ye soronadonbagaw la soronadonbaa ye kiyamadon,Ala y'a k'a teri ye i n'a fo a ye iburahima ke teri ye cogomin.

10 an ka gafe ye Kuranasanuman ye

,kabakomanfen do,siga t'a tunaya la,bàràji b'a kalanni la,Alakòrɔtalen y'a jigin an kuntigi Mamadu kan kisi b'a ye ni jibirila ka sira ye kisi b'a kan melekew la fusamanci,Ala y'a tanga ka bɔ yelemali ni falenin ma, i n'a fɔ a ko sanuya b'a ye

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

{Anw de ye kurana n jìgì wa anw de b'a tanga.}
[Hijiri dùngew kofoli suran 9]

11mɔgɔw la sùrùman Ala la o y'u la bàtokelabá ye, a n'u tuguli kelabá sariyakɔ, arabu man fusa ni arabutàna ye, arabutàna man fusa ni arabu ye, jeman ma fusa ni fiman ye, fiman ma fusa ni jeman ye, fo n'a kera alapesiranyɛ ye, mɔgɔw bɔra Adama la,Adama bɔra bɔgɔ la, Ala ko sanuya b'a ye

﴿...إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ...﴾

{...Aw la mɔgɔbá Ala yɔɔ o ye min gw siran Ala nɛ...} {Sibonw 13}.

12 silama bɛ limaniya melekɛ sɛbennikelaw la, a bɛ da la k'u bɛ yen, ani ko jɔndannenw do, Ala y'u dan ka bɔ: nɔɔɔ la, Ala ka danfen dɔw de don ka bɔ a ka danfenw na,jibirila b'u la, Kùndɔfɔ (yilidon) jɛnabɔbaa,ani mikaila sanjiko jɛnabɔbaa, isirafila buuru fiyɛbaa, ani sàyamelekɛ jɔnw ninw mine baa (wala niminne melekɛ).

13 silama bɛ limaniya ni duniyawili taamasiyɛnw ye, ani masihu dajali nali, ani

mariyamaden issa jìgìnni kisi b'a ye ka bɔ sanfe waati laban na,ani tile bɔli a binyɔɔ fɛ.¹

Silama bɛ limaya kaburu pankata la mɔɔ la min n'a ka kan, a n'a nɛɛma mɔɔ la min n'a kan, ani munikiri ni nakiri ka sù pininkali kaburu kɔɔ a danibaa má la an'a ka diine n'a ka ciden, ani ko kaburu ye alijana nakɔforo dɔ ye, wali tasuma dinge dɔ.

15- a bɛ limaniya kununni ni baaraw sàra la kiyama don, ani ko alijana ni tasuma dannen do ka ban u tɛ ban cogoyasi la.

16- kɔɔtɛ ye kafiriya ye Ala ma, a kalanni tɛ bɛn, a tɛ bɛn ka taa kɔɔtɛtigi wali moriganani fɛ yen , silama tɛ Soma ni filelikela tipɛtigiya , ni mɔɔ min y'u tipɛtigiya o kafiriyara min jìgìna Mamadu kan kisi b'a ye.

17- silama bɛ kira ka sahabaw kànu nɛɛma ni kisi b'a ye,mɔɔ min y'u kanu a b'olu kanu ka mɔɔ juguya min y'u juguya,k'a d'a kan u kanuni ye diine ni pumanya dɔ ye, u juguyali ye kafiriya ni naafigiya ye, a ko kisi b'a ye:(aw kana ne ka sahabaw neni)Musilimu y'a màfilɛ. Mɔɔ wo mɔɔ bɛ Sahaba dɔɔya wali k'u mafiyeɛn ya o ye sindili kela ye diine la wa a fililen do.

16- nɔnabilaya kira kɔfɛ kisi b'a ye silama b'o

¹ Masihudajali: mɔɔ don a bɛ na duniya ban waati k'a yere mankutu ni Alaya ye.

sàbàti : Abubakari folo de la Ala dipena a ma,a fusamanciyali n'a bilali la kira mànton bæ kan,o kɔfɛ Umaru Ala dipena a ma,o kɔfɛ usumana Ala dipena a ma, o kɔfɛ Ali Ala dipena a ma,olu de ye nonabila tilennew ye sirakan ani jɛema kandalenw.

17- hakili don yɔɔ tɛ bàtow la, Ala bàtoli tɛ ben ni bàto dɔ ye ten fo n'a y'a sɔɔ a sàbatilen do Ala kɔɔtalen ka gafɛ la wali kira ka taasira kisi b'a ye, mɔgɔw bæ bàto fɛn wo fɛn sindi kira fatulen kɔfɛ min t'a ka kanda dɔ ye o ye ko sindilen de ye diine la a laseginnen do, kira ko nɛema ni kisi b'a ye:(ni mɔgɔ min ye ko kura sindi ni diine n na min t'a dɔ ye o laseginnen do) Bukari y'a màfile.

Bàto mineli gulonen do jɔsenbá fila la,o ye ŋaniyatali Ala ye bàto la, a filanan ye kira tugunɔgɔnyali ye bàto la kisi b'a ye,bàto tɛ mine n'a ma kɛ Ala kaman,wa a tɛ mine n'a ma kɛ kira ta kecogola nɛema ni kisi b'a ye.

Ne ka kunnandiya bæ n ka silamaya diine la

Ala kɔɔtalen ko:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧٧﴾﴾

{Ni mɔgɔ min ye baara puman kɛ ka bɔ cɛ la wali muso k'a sɔɔ a limaniyalen don an b'o la jɛnamaya dàmun jɛnamaya la an bæ tila k'u sàra bàràji la

kiyama min kapi ka tɛmɛ u tun bɛ min waleya.} [Didenw kofɔ suran 97].

A bɛ fɛnbaw la minnu bɛ nisɔndiya ni dusukunfɛrɛ ni wàsà don silama dusukun na o y'a yɛrɛ sirili ye Ala la, k'a sɔrɔ cɛgilanan tɛ yen, ka bɔ ɲɛnamaw ni sùw la wali boliw, Ala kɔrɔtalen ko a ka gafe sanuma kɔnɔ k'a lɛ ka surun a ka ɲɔnw na waati bɛɛ, a tulob'u la w'a b'u ka duwawu jaabi,i n'a fɔ a ko sanuya b'a ye:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ (٢٨٦)

{ Ni n ka ɲɔnw y'i ɲinika n na i la i k'a dɔn ne ka surun u la n bɛ weelelikɛla ka weeleli jaabi n'a ye n weele u ka n bàto ka limaniya n ma a dɔ la u na kanda} [Mìsimuso kofɔ suran 186]. A y'an yamaruya sanuya b'a ye ni duwawu keli ye,a y'o ko kɛ bàtow la belebele dɔ ye silama bɛ surunya a má la n'a ye, Ala ko sebaaya bɛɛ tigi:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (٢٨٦)

{Aw má ko aw ye ne weele n b'aw jaabi i ka dɔn mɔgɔ minnu b'u yɛrɛ bonya ne weeleli ma u bɛna don jahanama la u duumɛlen.} [Yàfabaa Suran 60]. Silamapuman màgɔ b'a má la waati bɛɛ,a b'a deli waati bɛɛ,a b'a gɛrɛ a la ni bàtonumanw ye

Ala y'an dan ni duniya n kɔnɔ kodɔn belebele dɔ de kaman a m'an dan tulong kaman; (a y'an da) a kelen bàtoli de kama jɛnɔɔn t'a la, a ye Alasariya diine labɔlen dɔ sariya an kan, o b'an ka jɛnamaya ko kerɛnkerɛnnen ni kunbaba bɛɛ bila sen kan, ka jɛnamaya màkogɛlenw latanga ni sariya tilennen n ye, n'o ye an ka diine n'an nín n'an dɛnbe n'an hakiliw n'an ka nàfolow ye,wa ni mɔɔ balola a tugulen Ala ka yamaruyakanw kɔ a mabɔlen haramukow la o tigi ye ni màkogɛlen ninnu tanga wa a balola a hakilina tigelen a nisonɗiyalen a ka jɛnamaya la siga tɛ o la.

Silama sirili a má la o ye fɛn ye min ka dùn,a bɛ wolo basigi ni nínlafiya la,ani sɔnmi ni hakilisigi ni basigi ni nisɔndiya, ani Ala sɔrɔli i nɔfɛ sebaaya bɛɛ tigi an'a ka jɔn bɛrɛbɛrɛ li n'a ka jɔn limaniyalen ka kotigiya li, Ala kɔrɔtalen ko :

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...﴾

{Ala ye limaniyajɔnw ka kotigi ye a b'u bɔ dibi la k'u bila nɔɔrɔ la...} [Mìsì muso kofɔ suran 257].

Ni jɛnɔɔnyabá min file nin ye o ye sɔrɔli lahalaya de ye, a bɛ tàlike nɛɛma la ni hine màsa bàtoli ye, a n'a kunbɛnɔɔnyali nàtali, panni bɛ kɛ n'a dusukun ye sankolo la nisɔndiya la ni limaniya diya sɔmin sɔrɔli ye.

O diya min mɔɔ tɛ sɛ k'a mankutu fo min y'a nɛnɛ ni bàto keli ye ani baarajugu toli,o de la kira

Mamadu b'a fɔ kisi b'a ye:

(ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا).

(Mɔgo be limaniya diya nene mogo min dijena ka Ala k'i má ye ka silamaya k'i ka diine ye ka kira Mamadu k'i ka ciden ye). Musilimu y'a màfile.

Awo! Ni mogo ye sɔmin sɔɔ duumeli la adanmá ɲekɔɔ,k'a dɔn n'a tɔgo n'a mankutɔ sanumanw ye,k'a bàto i n'a fɔ a ɲe b'a la,k'a ɲaniya kalasi à bàtoli la, a ma fɛn laɲini n'a ye fɔ Ala sebaaya bɛɛ tigi, o be balo nisɔndiya ɲenamaya ɲuman na duniya kɔɔ a ni labanko ɲuman lahara.

Hali lajarabi min be bin limaniyajɔn kan duniya kɔɔ a kalamani be wuli ni denganiya sumaya ye, ani diɲe ni Ala ka latige ye,a n'a ka Ala tanuni latige bɛɛ kan a herɛman n'a tɔɔma, a ni diɲe dafalen n'a ye.

Silama kan k'i jànto min na yaasa a ka nisɔndiya ni basigi ka duume,o ye a ka Alakosuma de ye Ala min ka sé kɔɔtalendo,a ni a ka kurana kalan,i n'a fɔ Alakɔɔtalen ko

(الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾)

{Minnu limaniyala n'u dusukunw be basigi ni Alakosuma ye, ni Alakosuma ye dusukunw be basigi.} [Sanperɛn kofɔ suran 28] Tuma wo tuma ni silama ka Alakosuma jiidi la ani kurana kalan a ka sirili be jiidi Ala la, a dusukun be sanuya k'a ka limaniya girinya.

Index

Làsuruman nàfaman silama ye.	2
Ñebila.....	2
Kodɔn min bɛ jɔnw danni na	2
Ne ma ye Ala ye	3
A bɛ Ala tɔgɔ sanumanw la:	4
N ka nabipuman ye Mamadu de ye kisi ni nɛma b'a ye.....	5
Mamadu ye hinɛ nilen de ye nɛema ni kisi b'a ye:	6
A b'a mankutuw la nɛema ni kisi b'a ye:	9
Kuranasanuman ye ne mǎ kumakan ye.	9
Ne ka diinɛ ye silamaya diinɛ ye.....	10
Sigiyɔrɔ ma fɔlɔ: silama ya.....	10
Silamaya jɔsenw.....	10
Jɔsen fɔlɔ: mǎ si tɛ yen fo Ala Mamadu y'a ka ciden ye....	11
Jɔsen filana: seli jɔli	12
Jɔsen sabanan: ka jaka di.	12
Jɔsen naaninan: sunkalo sunni.	13
Jɔsenduuru nan:ka taa bɔ Ala ka lahɔrɔmaso la.....	14
Sigiyɔrɔma filanan:limaniya	15
Limaniya jɔsenw.....	15
Jɔsen fɔlɔ: limaniya Ala la.....	16
Jɔsen filana: limaniya mɛlɛkɛw la.	17
Jɔsen sabanan :limaniya gafew la.....	17
Jɔsen naaninan: limaniya cidenw na.....	19
Jɔsen duurunan: limaniya kiyama don na.	20
Jɔsen wɔɔrɔnan: ka limaniya latigɛ hɛɛrɛma n'a tɔɔrɔman na.....	21
Sigiyɔrɔma sabanan: jumanya.....	22

Sanuya	22
Seliji	24
Senmàdon ni Senmàdongòlòman sùsali.	26
Kòli.....	28
Tayamamu:	29
Seli.....	29
Làbèn seli kosòn.....	30
Silamamuso ka suturafini.	34
A bε limaniyajòn mankutu la.....	36
sariyasen nàfamanbá dɔw silama ka dusukunnasiri la..	37
Ne ka kunnandiya bε n ka silamaya diine la.....	41

bm272v1.0 - 28/07/2026

جمعية خدمة المحتوى
الإسلامي باللغات

بيان الإسلام
Islam Made Clear

